

ONTWERPBESLUIT BRUNSSUMMERHEIDE

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Brunssummerheide**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):
 - H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
 - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H4030 Droge Europese heide
 - H6230 * Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
 - H7110 * Actief hoogveen
 - H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
 - H91D0 *Veenbossen
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):
 - H1078 * Spaanse vlag
 - H1166 Kamsalamander

Artikel 2

1. De aanwijzing, bedoeld in artikel 1, gaat tevens vergezeld van een nota van toelichting, welke deel uitmaakt van dit besluit.
2. De in artikel 1 bedoelde speciale beschermingszone vormt het Natura2000-gebied **Brunssummerheide**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid van de Natuurbeschermingswet 1998, is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 3

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Zuid van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Keizergracht 5, 5611 GB EINDHOVEN. Terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>. Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de terinzagelegging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Brunssummerheide bij de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van Europese Gemeenschappen van inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrictlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Brunssummerheide aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn. Het aangewezen gebied vormt het Natura2000-gebied Brunssummerheide, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting wordt de aanwijzing onder de Habitatrictlijn kort toegelicht. In dit hoofdstuk wordt tevens melding gemaakt van de status van beschermd natuurmoment voor een deel van het Natura2000-gebied, welke inmiddels is komen te vervallen of bij dit besluit komt te vervallen. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZING HABITATRICTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Brunssummerheide aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn (verder aangeduid als "Habitatrictlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Brunssummerheide" en onder nummer NL1000029 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor drie prioritaire habitattypen en een prioritaire soort in de zin van artikel 1 van de Habitatrictlijn.

Dit Habitatrictlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura2000-gebied Brunssummerheide (landelijk gebiedsnummer 155). Natura2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt bij aanwijzing als speciale beschermingszone onder artikel 10a de status van de

hieronder opgesomde natuurmonumenten¹. In dergelijke gevallen heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument betrekking hadden, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 4).

Het beschermd natuurmonument Brunssummerheide is aangewezen op 15 december 1995 (besluitnummer N-95-9988).

Het Natura2000-gebied Brunssummerheide ligt in de provincie Limburg en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Brunssum, Heerlen en Landgraaf.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

De Brunssummerheide is een sterk geaccidenteerd heide- en bosgebied in de oostelijke mijnstreek. Door het gebied lopen een aantal aardbreuken waardoor de grote hoogteverschillen zijn ontstaan. De hoogste delen liggen op het oude Maasterras en bevatten een grofgrindige zandbodem. In de lagere delen is tertiair zand aanwezig dat is afgezet door de zee in een vochtige en warme klimaatperiode. Dit zogenaamde zilverzand is uiterst voedselarm. In de oorsprong van de Rode Beek en op de Brandenberg zijn doorstroomveentjes aanwezig en er zijn een tweetal hellingveentjes op locaties waar aardbreuken liggen.

Het gebied bestaat uit droge en natte heide, actief hoogveen, bron- en broekbos, aangeplant grove dennenbos, een open zandvlakte, vochtige hooilanden, droge schraalgraslanden en een beek die zijn natuurlijk karakter heeft behouden.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Brunssummerheide behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere Zandgronden'.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Brunssummerheide is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede voor zover van toepassing nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.²

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Op hoofdlijnen bestaat het Natura2000-gebied uit het bos- en heidecomplex Brunssummerheide. De Sigrano groeve in het zuiden en de golfbaan in

¹ Beschermd en staatsnatuurmonumenten zijn in de periode 1968-98 aangewezen op grond van respectievelijk artikel 7 en 21 van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, nr. 572)

² Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

het noorden vallen buiten de begrenzing. De noordgrens van het Natura2000-gebied loopt deels langs de Nieuwhagenerweg, de zuidgrens deels langs de Kaalweg. In het westen grenst het Natura2000-gebied aan de bebouwde kom van Brunssum. Deelgebieden binnen de begrenzing zijn: Heikop, Schrieversheide en Heksenberg.

Het voormalige beschermd natuurmonumenten Brunssummerheide met een omvang van 524 ha. valt in het geheel binnen de begrenzing van het Natura2000-gebied Brunssummerheide.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van het (voormalige) natuurmonument opdat deze geheel binnen het Habitatrictlijngebied valt.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht. De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is uitgebreid met de bosstrook langs de N299 (6,7 ha) met het doel het hoofdgebied te verbinden met het deelgebied grenzend aan de golfbaan aan de overkant van de weg.

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 552 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrictlijngebied, Vogelrichtlijngebied en van de (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- **Bebouwing** betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. **Gebouw**: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. **Bouwwerk**: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrictlijn worden bij aanwijzing als Habitatrictlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zandverstuivingen komt voor over een geringe oppervlakte als een vrijwel onbegroeid gebied waar ooit zilverzand is afgegraven. Een bijzondere soort is hier de valse truffel.

H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zure vennen komt voor in de vorm van hellingveentjes op de Feldbissbreuk, waar water op een leemlaag stagneert.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt voor rondom het brongebied van de Rode Beek. Door het verwijderen van boompjes is de kwaliteit in 2004 sterk verbeterd. Uitbreiding van de oppervlakte wordt nagestreefd.

H4030 Droge Europese heide

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Op de Schrieversheide is veel relatief jonge heide (habitatype droge heiden) aanwezig, maar in andere delen van het gebied is de heide over

grote delen dichtgegroeid met bomen en struiken. Gestreefd wordt naar meer openheid in het gebied Behoud van de openheid van de droge heide op de Brandenberg is van speciaal belang voor de aardbok, een kever die wereldwijd alleen nog uit dit gebied en de aangrenzende Tevenerheide bekend is. Het gebied is, samen met de Veluwe, Sallandse Heuvelrug, en Springendal & Dal van de Mosbeek, van groot belang voor de landelijke doelstelling.

- H6230** *** Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)**
- Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting Op kleine plekje is het habitatype heischrale graslanden aanwezig in de vochtige vorm (laatste voorkomen in Zuid-Limburg). De kwaliteit is niet meer optimaal. Voor duurzaam behoud is verbetering van de kwaliteit en uitbreiding noodzakelijk.
-
- H7110** *** Actief hoogveen**
- Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).
- Toelichting Het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt voor in het brongebied van de Rode Beek en in de helling van de Brandenberg. Het betreft doorstroomveentjes die bestaan uit veenmosrijke begroeiingen met veel beenbreek. Deze begroeiingen op de Brunsummerheide vormen in ons land een unieke vorm van dit habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B). De veentjes herbergen één van de zeer weinig populaties van de hoogveenglanslibel in ons land. Het brongebied lijkt de afgelopen twee decennia niet droger te zijn geworden.
-
- H7150** **Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***
- Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt lokaal in het gebied voor en zal voor een groot deel weer omvormen tot het habitatype H4010 vochtige heide, *hogere zandgronden* (subtype A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden en kansen voor uitbreiding te benutten, in samenhang met de uitbreiding van habitatype H4010 vochtige heiden.
-
- H91D0** ***Veenbossen**
- Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting Voor het habitatype hoogveenbossen is een enkel goed ontwikkeld Berkenbroekbos aanwezig, dat enigszins verdroogd is. Verbetering van de kwaliteit kan (in ieder geval voor een deel) gerealiseerd worden.

4.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

H1078 *Spaanse vlag

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie als bijdrage aan een duurzame populatie van ten minste 50 volwassen individuen in de regio Zuid-Limburg.

Toelichting De soort heeft een gunstige staat van instandhouding en kan overleven met zeer lage aantallen.

H1166 Kamsalamander

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie..

Toelichting De kamsalamander komt voor in poelen op het naast het Natura2000-gebied gelegen golfterrein. De soort gebruikt waarschijnlijk de aangrenzende struwelen en bossen van de Brunsummerheide (binnen de begrenzing) als landhabitat.

4.5 Beschermd natuurmonumenten

Het Natura2000-gebied Brunsummerheide omvat een beschermd natuurmonument, namelijk Brunsummerheide (zie hoofdstuk 2). Ingevolge artikel 15a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 heeft de instandhoudingsdoelstelling voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit (verder: de “oude doelen”). Voor zover deze doelstellingen Natura2000-waarden betreffen, zijn deze begrepen in de in de voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. In een aantal gevallen is het onmogelijk om zowel de oude doelen als de Natura2000-doelen te bereiken, bijvoorbeeld omdat die doelen tegenstrijdig beheer vragen. In deze gevallen gaan de Natura2000-doelen vóór om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen. In het beheerplan zullen de oude doelen net als de overige instandhoudingdoelen worden uitgewerkt in ruimte en tijd. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis met betrekking tot oude doelen is toegestaan ten gunste van Natura2000-doelen. Het van rechtswege vervallen besluit is ter informatie bij dit besluit gevoegd (bijlage A).

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Directie Natuurbeheer

N-95-9988

15 december 1995



DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied, bekend onder de naam "Brunssummerheide" in de gemeenten Brunssum, Landgraaf en Heerlen, gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet:

dat het natuurmonument een onderdeel vormt van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II 1989-1990, 21 149, nrs. 2-3);

dat het gebied is gelegen op de overgang van de Centrale Slenk in het noorden en de tertiaire hoogvlakte in het zuiden, waarbij de Feldbiss (breuk) de scheidingslijn is;

dat in dit breukengebied sprake is van bijzondere hydro-geologische omstandigheden;

dat door deze hydro-geologische situatie diverse bronnen in het gebied voorkomen, waarvan de hoogveenvorming in het gebied afhankelijk is;

dat het natuurmonument bestaat uit actief hoogveen, verschillende hellingveentjes, droge en natte heide, bron- en broekbos, een open zandvlakte, vochtige hooilanden, droge schraalgraslanden en een beek die zijn natuurlijk karakter behouden heeft;

dat door het voorkomen van Miocene afzettingen aan de oppervlakte en het (zichtbaar) voorkomen van een aardverschuivingsgebied gesproken kan worden van een bijzondere geologische betekenis van het gebied;

dat sprake is van een zeer bijzondere gradiëntsituatie, omdat in Nederland alleen hier een overgang voorkomt van dekzandgebied met zandige löss naar lössgebied;

dat in samenhang met en ten gevolge van de in het natuurmonument voorkomende verscheidenheid in milieu-omstandigheden een grote variëteit aan minder algemene tot zeldzame plantesoorten en plantengemeenschappen voorkomt, waarvan sommige typisch zijn voor brongebieden en gebieden met actief hoogveen;

dat van deze vegetatietypen met name het type met de specifieke hoogveenvormende veenmossen van nationaal belang is.

dat de Brunssummerheide het enige gebied in Nederland is, waar heide en veen op tertiaire afzettingen voorkomen;

dat het natuurmonument zeer rijk is aan zeldzame plantesoorten;

dat het gebied gerekend wordt tot een van de rijkste sieraalgebieden van Nederland;

dat het natuurmonument, mede door zijn oppervlakte, van grote ornithologische betekenis is, met name voor broedvogels;

dat het natuurmonument van groot belang is door het voorkomen van diverse soorten amfibieën en reptielen, waaronder enkele zeldzame en ernstig bedreigde soorten;

dat het natuurmonument uit een oogpunt van natuurschoon van belang is door de oppervlakte, de ligging, de grote afwisseling in biotootypen en landschapselementen en de grote hoogteverschillen binnen dit gebied;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de hiervoor genoemde kenmerken en waarden, maar ook de bodemkundige en hydrologische gesteldheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op een andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 16 december 1994, kenmerk NBLF-94-12015, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Brunssummerheide";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Limburg ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Raad voor het Natuurbeheer en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Artikel 1

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Brunssummerheide", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend **gemeente Brunssum**, sectie B, nrs. 1355 (ged.), 2074, 3027, 3918, 3920 (ged.), 4169, 4719 (ged.), 4775 (ged.), 4863, 4864, 4865, 4867, 4868, 4906 (ged.), 5871, 6287, 6421 (ged.), 7453, 7682 en 7683 (ged.);

gemeente Heerlen, sectie B, nrs. 3966, 6136 (ged.), 6304, 6305, 7578, 7689, 7691, 7692, 7693, 7694, 7695, 7696 en 7697;

gemeente Nieuwenhagen, sectie A, nrs. 10, 17, 158, 159, 183, 999, 1002, 1223, 1292, 1293, 2124, 2159, 2223, 2224, 2227, 2228, 2229, 2354, 2355, 2452, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2564, 2626, 2627, 2715, 2716, 2717, 2719, 2824, 2827, 3283, 3284 (ged.), 3285 (ged.), 3351 (ged.), 3352, 3579 (ged.), 3599 (ged.), 3644, 3645, 3646, 3665 en 3770;

gemeente Landgraaf, sectie E, nrs. 66, 67 en 70.

een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN194.

Artikel 2

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE MINISTER VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ.

voor deze,

DE DIRECTEUR-GENERAAL LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ.



Ir. J.F. de Leeuw

TOELICHTING

1. Inleiding

Het beschermd natuurmonument is gelegen in oostelijk Zuid-Limburg, binnen het stedelijk gebied van Brunssum, Hoensbroek en Heerlen. De grootste oppervlakte van het reliëfrijke gebied bestaat uit heide en bos en aan de zuidkant van het gebied liggen deels extensief gebruikte landbouwgronden. Van grote natuurwetenschappelijke betekenis zijn met name het (actieve) hoogveengebied en de hellingveentjes. Dit laatste terreintype komt in de breukzone, die dwars door het beschermd natuurmonument loopt, voor.

Het gebied is zeer recent grotendeels in eigendom en beheer overgedragen door het Recreatieschap Oostelijk Zuid-Limburg (OZL) aan de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland ('Natuurmonumenten'). Als stedelijk uitloopgebied heeft het gebied een belangrijke recreatieve functie. Daartoe bevindt zich aan de rand van het beschermd natuurmonument een bezoekerscentrum. De oppervlakte van het beschermd natuurmonument is ca 515 ha.

Het beschermd natuurmonument maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur uit het Natuurbeleidsplan en herbergt veel zeldzame en bedreigde dier- en plantesoorten.

Door wijzigingen in de hydrologie en de hoge recreatieve druk worden de bestaande natuurwaarden in het gebied bedreigd.

D.m.v. ontgravingen in enkele beperkte deelgebieden van de "Brunsummerheide" (deelgebieden grenzend aan het natuurmonument), wordt de grondstof zilverzand gewonnen.

Het Kabinet acht de winning van deze, ook in de ons omringende landen schaars voorkomende, oppervlakedelfstof van een dusdanig groot nationaal belang, dat het in het Structuurschema Oppervlakedelfstoffen (Deel 3, Kabinetstandpunt, Tweede kamer 1994-1995, 23 625, nr. 4-5) hiervoor een zgn. 'uitspraak van wezenlijk belang' heeft opgenomen, die stelt dat het Kabinet waarde hecht aan het doorgaan van de zilverzandproductie.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon

2.1. Geologie en geomorfologie

De oudste binnen het gebied aan de oppervlakte voorkomende afzettingen zijn fijne mariene witte zanden uit het Mioceen (Tertiair). Tijdens transgressie- en regressiefasen zijn deze zanden over een grote oppervlakte afgezet. In afvoerloze laagten heeft zich veen kunnen ontwikkelen. Dit veen wordt in Duitsland nog plaatselijk afgegraven (bruinkoolwinning).

Aan het eind van het Midden Mioceen kwam een definitief einde aan de mariene invloed in dit deel van Zuid Limburg. In de daaropvolgende periode, die tot in het begin van het Pleistoceen voortduurde, heeft de vroeger veel oostelijker stromende Maas zand, klei en grind afgezet. Deze afzettingen worden wel gerekend tot de Kiezoëliet-formatie. Naast het bedekken van de (zilver)zandlagen, heeft de oer-Maas ook veel zand uit het Mioceen verplaatst, waardoor een uitgebreid gulepatroon kon ontstaan.

Naast de zee en de rivier is nog een derde factor van grote betekenis geweest voor de huidige vorm en opbouw van het gebied. Dwars door het gebied, parallel aan de Nieuwenhagener weg, loopt de zogenaamde Feldbissbreuk. Deze breuk vormt de westgrens van de Centrale Slenk. Het hoogteverschil tussen de bovenkant van de Mariene afzettingen van de Centrale Slenk en de aanliggende horst (grootste deel van de Brunsummerheide) bedraagt ca 65 meter. Door bodemdaling en bodemopheffing wijzigde de loop van de Maas zich en heeft de rivier een groot deel van haar eigen afzettingen opgeruimd.

Vervolgens werden gedurende de ijstijden in het Pleistoceen zanden afgezet waardoor de oude afzettingen plaatselijk werden bedekt met dekzanden en löss (zuidkant van het gebied).

In de warmere periode die op het Pleistoceen volgde (het Holoceen) werden beekdalen door erosie uitgeslepen en kon zich in natte afvoerlose laagten veen ontwikkelen (formatie van Singraven). Dit proces van veenvorming vindt nog steeds plaats.

Door erosie ontstond er binnen een groot erosiebekken een sterk vertakt systeem van dalen, restheuvels en plateaus.

De gevolgen van al deze processen zijn in het veld nog goed te herkennen.

2.2. Bodem en water

De meest opvallende bodemeenheid wordt gevormd door de vlierveen- en broekeerdgronden in het centrum van het beschermd natuurmonument. Deze bodemtypen staan sterk onder invloed van kwel: het grondwater staat op of aan de oppervlakte. Veen- en moerige gronden komen lokaal ook voor in het oosten van het gebied (hangveentjes). Deze morfologisch en ecologisch zeer waardevolle elementen zijn erg zeldzaam in Nederland.

Het grootste deel van het gebied wordt echter ingenomen door oude (mariene en fluviatiele) afzettingen. Omdat zich daar nauwelijks bodenvorming heeft voorgedaan, worden deze gronden tot de vaaggronden gerekend. In het gebied komen ook leemgronden (lössgronden) voor. Het betreft gronden aan de zuidkant van het beschermd natuurmonument en in het zuidwesten.

Alleen op de laatste plaats heeft zich een briklaag ontwikkeld (brikgronden). Met uitzondering van de veen- en moerige gronden komen in het beschermd natuurmonument alleen hangwaterprofielen voor.

2.3. Flora en vegetatie

Door de grote abiotische verschillen is het beschermd natuurmonument zeer soortenrijk en komen er diverse zeldzame en zeer zeldzame plantengemeenschappen voor. Floristisch is globaal een vijfdeling te maken: het veengebied, de natte heiden, de droge heiden, de schraallanden en de bossen. Binnen deze terreintypen zijn duidelijke verschillen.

Het veengebied, waar het in Nederland zeldzame proces van actieve hoogveenvorming nog steeds plaats vindt, is zeer rijk aan veenmosveensoorten. Tenminste 12 soorten zijn in dit gebied aangetroffen, waaronder hoogveenvormers. Voorts komen in dit gebiedstype Beenbreek, Sterzegge, Lavendelheide, Veenbes, Moerasviooltje, Kleine- en Ronde zonnedaauw en Veenpluis voor.

Naast Dopheide komen in de natte heide ook de zeldzame soorten als grote Wolfsklauw, Moeraswolfsklauw, Klokjesgentiaan, Vleugeltjesbloem en Witte- en Bruine snavelbies voor.

De droge heide behoort tot de minder soortenrijke gebiedstypen. Struikheide, Kruipe- en Stekelbrem en Tandjesgras bepalen hier met name het aspect.

Op de voedselarme (zilverzand)gronden heeft zich heischraal grasland met onder andere Eekhoorngras en Breukkruid ontwikkeld.

Omdat met name de bossen op verschillende grondsoorten voorkomen, loopt de diversiteit aan plantesoorten en plantengemeenschappen hier het meest uiteen. Zeer zeldzaam is in ieder geval het zeer fraai ontwikkelde berkenbroekbos met verschillende veenmosveensoorten.

Door de bijzondere omstandigheden in de bronnen van de Brunsummerheide (watertype en de aanwezigheid van enkele veenmossoorten) komen er sieraalgensoorten voor, die elders in Nederland niet worden aangetroffen.

Tot slot is het voorkomen van Duizendknoopfonteinkruid in poelen en beeklopen van belang.

2.4 Fauna

2.4.1. Avifauna

Het beschermd natuurmonument is in Zuid Limburg het enige heidegebied van enige omvang. Daarom heeft het gebied een grote betekenis voor aan heideterreinen gebonden vogelsoorten. Met name soorten uit de wat kleinschalige heideterreinen zijn goed vertegenwoordigd.

In het gebied broeden ca 90 soorten waaronder Boomleeuwerik, Boompieper, Zwarte specht, Buizerd, Havik, Wespandief, Bosuil en in sommige jaren Boomvalk. Door verschillende oorzaken nemen de laatste jaren de soortenrijkdom en de aantallen per soort enigszins af.

2.4.2. Herpetofauna

Het beschermd natuurmonument is van grote betekenis voor amfibieën en reptielen. Bedreigde soorten als de Ringslang, Zand- en Levendbarende hagedis en Hazelworm weten zich in het gebied goed te handhaven. Bruine kikker en Heikikker zijn vrij talrijk in het gebied. Voorts komen meerdere soorten groene kikkers voor. De Boomkikker is sinds 1981 uit het gebied verdwenen.

Van de padden zijn de Knoflookpad en Vroedmeesterpad zeldzaam, en de Rugstreeppad en Gewone pad zeer algemeen in het gebied.

Tot slot komen 4 soorten salamanders voor, waaronder de Alpenwatersalamander en de Vinpootsalamander.

2.4.3. Zoogdieren

In het beschermd natuurmonument komen minder algemene zoogdiersoorten voor als Hazelmuis, Steenmarter, Boomarter, Bunzing, Hermelijn en Wezel.

In het zuidelijk deel van het beschermd natuurmonument (landbouwpercelen) komt de in Nederland zeldzame Hamster voor.

2.5. Natuurschoon

De morfologie en het begroeiingstype bepalen in belangrijke mate de hoge landschappelijke kwaliteit van het beschermd natuurmonument. Zowel de bronnen als het dal van de Roode Beek zijn nog zeer gaaf in het gebied aanwezig. Een ander belangrijk en herkenbaar element in het landschap is de aanwezigheid van een breuk en de verschillende verschijnselen die met de aanwezigheid van die breuk samenhangen (hoogteverschillen, hellingveentje, aardverschuivingsgebied). Door bovengenoemde kenmerken, maar ook door de duidelijk herkenbare relatie tussen bodem en vegetatie heeft het beschermd natuurmonument een hoge landschappelijke kwaliteit en is het uit een oogpunt van natuurschoon van veel waarde.

3. Begrenzing

De begrenzing van de tot het beschermd natuurmonument behorende terreinen is zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht.

Voor de exacte begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN194.

4. Bescherming krachtens andere instrumenten

Het streekplan voor Zuid-Limburg is vastgesteld op 19 februari 1987. Hierin is het gebied grotendeels aangeduid als natuurgebied met hoge actuele en potentiële natuurwaarden. Voorts staat aangegeven dat het gebied thans wordt bedreigd door de toenemende recreatie.

De landbouwfunctie langs de randen van het gebied kan niet meer dan een ondersteunende rol blijven vervullen.

In de uitwerking van het streekplan (vastgesteld in oktober 1991) staat aangegeven dat de landbouwgronden buiten de zogenaamde landbouwkerngebieden vallen: er is geen perspectief voor een duurzame hoofdberoepslandbouw en bedrijfsontwikkelings-landbouw. De nadruk ligt hier vooral op landbouw als nevenberoep met een verbrede doelstelling.

Op bestemmingsplanniveau gelden drie bestemmingsplannen.

Het *bestemmingsplan Brunsummerheide (Gemeente Heerlen)* is door een besluit van de Kroon in 1977 rechtsgeldig geworden. De bossen en heide hebben de bestemming "natuurgebied", en de landbouwgronden "landschappelijk gebied met beperkt recreatief gebruik".

Het *bestemmingsplan* dat het deel van de *gemeente Brunssum* beslaat is vastgesteld in 1977. In dit bestemmingsplan zijn delen aangeduid als "bosgebied met intensief recreatief gebruik", "bosgebied met extensief recreatief gebruik", "landschappelijk gebied met intensief recreatief gebruik" en "landschappelijk gebied met extensief recreatief gebruik". Binnen deze gebieden zijn diverse deelgebiedjes aangeduid als "natuurgebied".

Tot slot het *bestemmingsplan van de gemeente Landgraaf*, vastgesteld in december 1974. De hoofdbestemmingen "bosgebied" en "landschappelijk gebied" zijn verder opgesplitst naar de mate waarin recreatief gebruik mogelijk is (intensief en extensief). Voorts liggen er nog kleine delen die als "natuurgebied" zijn bestemd. Ten westen van de Europaweg is het bos bestemd als "bosgebied" en de landbouwgronden als "landschappelijk gebied met intensief recreatief gebruik". De Kroon heeft echter goedkeuring aan de gebruiksvoorschriften onthouden. Ten oosten van de Europaweg is het bos bestemd als "bosgebied" en "natuurgebied".

5. Huidig gebruik en beheer

5.1. Bosbeheer

Het bosbeheer is tot nu toe uitgevoerd aan de hand van het Beheersplan voor bos en natuurgebieden van het OZL (1986-1995).

In een deel van de bossen vindt het proces van spontane verjonging plaats. De beekbegeleidende bossen bezitten thans een redelijke mate van zelfregulatie. De aanwezige productiebossen worden onderhouden in een 3 à 4-jarige cyclus van stamtaalreductie. Ten behoeve van een structuurverbetering binnen enkele boskernen is een onderbeplanting uitgevoerd.

De bramengroei binnen de bossen wordt d.m.v. schapenbegrazing beperkt en Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse eik worden handmatig verwijderd.

5.2. Natuurbeheer

5.2.1. De heide

Ook het natuurbeheer op de heide is tot nu toe uitgevoerd aan de hand van het Beheersplan voor bos en natuurgebieden van het OZL (19860-1995).

Het ca 200 ha grote heideterrein wordt momenteel, samen met bosgedeelten en schrale graslanden, intensief begraasd door een kudde van 400 ooiën. Deze begrazing heeft tot aantoonbaar positieve effecten geleid voor wat betreft de terugkeer van de heide.

Opslag van grove den en berk wordt consequent in handkracht verwijderd.

Naast deze beheersmaatregelen wordt pleksgewijs gechopperd en geplagd. Branden vindt niet meer plaats.

5.2.2. Hoogveengebied

In het gebied waar hoogveenvorming actief en sterk plaatsvindt is het beheer erop gericht om zoveel mogelijk water in dit deel van het beschermd natuurmonument vast te houden.

5.2.3. De vennen en poelen

De vennen en poelen hebben een belangrijke functie voor amfibieën en insecten. Een pool is ontdaan van de aanwezige sliblaag.

5.3. Agrarisch gebruik

Slechts een klein deel van het beschermd natuurmonument is in agrarisch gebruik.

Het betreft gronden die in het algemeen intensief worden beheerd.

Een probleem vormt de erosie. In perioden met onbedekte grond en veel neerslag spoelt de teeltlaag af naar lager gelegen delen van het beschermd natuurmonument.

5.4. Jacht en wildbeheer

De jacht is voor een periode van 12 jaar verhuurd aan de Wildbeheereenheid "Brunsummerheide en Schinveldse bossen" en loopt tot 1 april 2001.

De vergunninghouder heeft de verplichting zich tijdens de jachtuitoefening te conformeren aan het goedgekeurde "Faunabeheersplan lange termijn" en het jaarplan van de Wildbeheereenheid. Er is een maximalisering van geweren en een beperking van bejaagbare soorten. In delen van het beschermd natuurmonument zijn geen jachthuurrechten gevestigd i.v.m. het recreatieve gebruik of de aanwezigheid van zeer kwetsbare natuurwaarden. De vergunninghouder heeft een meldingsplicht aan Natuurmonumenten (voorheen aan het OZL) betreffende afschot, wildschade en telgegevens.

5.5. Recreatie

Het beschermd natuurmonument wordt zeer intensief door dagrecreanten bezocht.

Dit feit, maar ook doordat het terrein wordt gebruikt door recreanten met A.T.B.-fietsen, terreinauto's en motoren en het paardrijden buiten de aangegeven routes en locaties, vormt een ernstige bedreiging voor het beschermd natuurmonument.

Door een vermindering van het aantal paden is de recreatiedruk plaatselijk enigszins afgenomen.

5.6. Toegankelijkheid

Het gebied is niet toegankelijk voor motorvoertuigen en bromfietsen. Mede door een zeer groot aantal toegangswegen is de druk op het gebied erg groot: 1,5 miljoen recreanten per jaar. Schade wordt veroorzaakt door onrechtmatig gebruik (auto's, motorcross, droppings e.d.).

D.m.v. zonering is getracht om de recreatieve druk plaatselijk te verlichten

5.7 Onderzoek

In het gebied vindt vrij intensief biologisch onderzoek plaats. Met name de ontwikkeling in de vegetatie en in de broedvogelbevolking wordt nauwlettend gevolgd.

Binnen het gebied staan enkele grondwaterstandsbuizen (Sigrano). Er zijn gegevens beschikbaar vanaf augustus 1972.

5.8. Bebouwing en bewoning, erven

Aan de buitenkant van het beschermd natuurmonument is een bezoekerscentrum met brede doelstelling. Hier zijn ook een Volkssterrenwacht en een kinderboerderij gesitueerd.

Binnen het beschermd natuurmonument ligt het verkennercentrum de Heicop, een terrein voor paintballshooting en de manege Brunssum. Verder bevinden zich op de Arendsberg een tennisbanencomplex (Tennisclub Nieuwenhagen), een cooperbaan met bijbehorende faciliteiten, alsmede een drinkwaterdruk-vermeerderingsstation.

5.9. Zilverzandwinning

Zoals vermeld in § 1 (Inleiding) vindt momenteel zilverzandwinning plaats in beperkte deelgebieden, direct grenzend aan het natuurmonument. Dit zand is nodig als grondstof t.b.v. hoogwaardige industriële processen (glas, verf, chips voor computers, gieterijen etc.). In Nederland komt zilverzand vrijwel uitsluitend voor in dit gebied (het gebied van de Brunsummerheide en in de ondergrond van enkele aangrenzende stedelijke gebieden).

Zilverzandwinning in nieuw(e) deelgebied(en) van de Brunsummerheide wordt niet uitgesloten.

In eventueel voorkomende gevallen geldt het compensatiebeginsel van het Structuurschema Groene Ruimte 1995 (hoofdstuk 6, § 6.6 Compensatiebeginsel).

6. Gewenst beheer

Voor het beschermd natuurmonument is in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in 1994 een concept-beheersvisie opgesteld. Naar het zich laat aanzien zal de beheersvisie in 1996 worden vastgesteld.

6.1. Bosbeheer

Ten behoeve van de ontwikkeling van een grotere biodiversiteit in de bossen en heideterreinen is het gewenst het bosbeheer te extensiveren. Hierdoor kunnen spontane processen in het bos beter tot hun recht komen. Een gevolg van deze keuze is dat het aandeel dood hout zal toenemen, er structuurrijkere bossen ontstaan en zich een mantelzoomvegetatie kan ontwikkelen.

6.2. Natuurbeheer

6.2.1. De heide

Ook het heidebeheer zal plaatselijk moeten worden geëxtensiveerd. Het aandeel oude en structuurrijke heide dient toe te nemen om de (verloren gegane) avifaunistische en herpetologische waarden te versterken.

6.2.2. Hoogveengebied

Het beheer zal erop gericht blijven om het proces van actieve hoogveenvorming te laten voortgaan. In een concept-beheersvisie is aangegeven welke maatregelen daarvoor moeten worden genomen. Daarvoor is ecohydrologisch onderzoek noodzakelijk.

6.2.3. De vennen en de poelen

In het beheer zullen de wateroverendheid en de kwaliteit van het water als uitgangspunt dienen voor het beheer. Op enkele plaatsen zal daartoe de bodem van de vennen moeten worden opgeschoond.

6.3. Agrarisch gebruik

Het bestaande agrarische beheer is schadelijk voor de natuurwaarden binnen de natuurterreinen van het beschermd natuurmonument (met name vermessings- en erosie-invloeden). In de uitwerking van het streekplan is deze richting reeds aangegeven.

Ten gunste van de in het gebied voorkomende Hamster zal ernaar worden gestreefd om binnen de begrenzing van het beschermd natuurmonument een bepaalde oppervlakte graan te realiseren.

Ter verkleining van de erosieproblematiek, zullen, in samenhang met de aanleg van landschappelijke voorzieningen, nieuwe mogelijkheden voor een aantal organismen (vlinders, vogels, kleine zoogdieren) worden gecreëerd.

Het gebruik van hulp- en meststoffen op aanliggende akkers zou moeten worden vermindert.

6.4. Jacht en wildbeheer

Het is gewenst dat de jacht wordt uitgeoefend conform het rijksbeleid ten aanzien van jacht in natuurgebieden. Uitgangspunt van dat beleid is dat jacht in natuurgebieden uitzondering en geen regel is. Dit houdt in dat de algemene beleidslijn voor de jacht in natuurgebieden is, dat hierin geen jacht plaatsvindt op trekkende wildsoorten, en dat jacht op standwildsoorten in beginsel slechts plaatsvindt indien de navolgende belangen binnen en buiten het natuurgebied daartoe nopen:

- het voorkomen van belangrijke schade aan vee, gewassen, bossen en bedrijfsmatige visserij;
- de bescherming van natuurwaarden;
- de bescherming van volksgezondheid en openbare veiligheid;
- de bescherming van waterkeringen;
- de veiligheid van het luchtverkeer.

Voor bejaging van standwild in natuurgebieden is ruimte voor zover de bescherming van vermelde belangen daartoe noopt. Uitgangspunt dient steeds te zijn dat de functie van het terrein door de bejaging niet wezenlijk wordt aangetast.

De keuze en inzet van jachtmiddelen dient in geval van jacht in het beschermd natuurmonument zodanig te zijn dat aantasting van natuurwaarden zoveel mogelijk wordt beperkt. In die gevallen dat schade wordt veroorzaakt door wild waarvan het leefgebied deels binnen en deels buiten het beschermd natuurmonument is gelegen, zal wederzijdse afstemming noodzakelijk zijn tussen beheerder of jachthouder van het beschermd natuurmonument en de jachthouder of wildbeheereenheid van de omliggende gronden. In een wildbeheerplan kunnen afspraken hierover worden vastgelegd.

6.5. Recreatie

Het is wenselijk een zonering in ruimte en/of tijd in het recreatief medegebruik van het beschermd natuurmonument te bewerkstelligen, voorzover die niet reeds aanwezig is. Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dienen hierbij uitgangspunt te zijn. Enerzijds zal hierbij worden bezien hoe, met inachtneming van voornoemd uitgangspunt, het recreatief gebruik kan worden gehandhaafd dan wel vergroot. Anderzijds is in knelpuntsituaties verplaatsing dan wel sanering van voor het beschermd natuurmonument schadelijke vormen van recreatie gewenst.

Schadelijke vormen van recreatie zijn niet in overeenstemming met het streven de natuurwaarden en het natuurschoon van het beschermd natuurmonument te behouden of te herstellen. Het is daarom ongewenst in het beschermd natuurmonument nieuwe schadelijke vormen van recreatie toe te laten. Voor bepaalde vormen van recreatie zijn, in verband met de schadelijke effecten ervan, binnen het beschermd natuurmonument geen mogelijkheden meer. Met behulp van de Natuurbeschermingswet ontstaan er extra mogelijkheden om ongewenst gebruik te beëindigen.

In verband met het bovenstaande kan nog het volgende worden vermeld. Het tot nu toe bestaande intensieve gebruik van het gebied voor meerdere doeleinden leidt tot knelpunten en maakt maatregelen wenselijk. Recreatie dient zich te beperken tot natuurgerichte vormen. Activiteiten als het rijden met terreinauto's, motoren, crossfietsen, het houden van droppings en paardrijden buiten de aangegeven routes en locaties zijn ongewenst.

6.6. Toegankelijkheid

In de uitwerking van de zonering is de sturing van de toegankelijkheid een middel. Deze moet er vooral op gericht worden dat de druk van de meest kwetsbare gebieden wordt afgeleid. Daartoe zal ook naar mogelijkheden buiten het beschermd natuurmonument moeten worden gekeken.

6.7. Onderzoek

Recreatie- en ecohydrologisch zijn noodzakelijk om aan te kunnen geven of de natuurwaarden binnen het gebied zich kunnen handhaven. Met name de relatie met de ontgrondingen zal aandacht in dat onderzoek moeten krijgen. Voorts zal er een monitoring-programma moeten worden opgestart om de effecten van de beheersmaatregelen te kunnen volgen.

6.8. Bebouwing en bewoning, erven

Binnen het gebied ligt het verkennerscentrum Heicop, een terrein voor Paint-ball-shooting en een manege. Het is gewenst dat de negatieve activiteiten die samenhangen met het voorkomen van deze voorzieningen worden beëindigd of verplaatst naar locaties buiten het beschermd natuurmonument. De Tennisclub Nieuwenhagen en een drinkwaterdrukvermeerderingsstation van de Waterleiding Maatschappij Limburg kunnen hun activiteiten voortzetten.

7. Rechtsgevolgen van de aanwijzing

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het beschermd natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en het beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en, waar mogelijk, ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

7.1. Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd. Handelingen zijn niet vergunningplichtig indien deze zijn opgenomen in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het beschermd natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten, indien zij een negatieve invloed op de in het beschermd natuurmonument aanwezige waarden hebben. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidige gebruik en beheer van het aangrenzende gebied.

Het aanvragen van een vergunning dient te geschieden bij de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen gelden voor iedereen. Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het beschermd natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Regionale Directie Zuid Limburg te raadplegen. Daar zal uitsluitel kunnen worden gegeven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen. Het adres van de Regionale Directie Zuid is vermeld in § 8 (Inlichtingen).

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen die, gelet op de te verwachten schadelijke effecten, aan een vergunning gebonden zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, caravans en tenten.
- Aanleggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur.
- Aanleggen of verharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang.
- Opslaan, storten, lozen, bergen, deponeren of verbranden van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, producten of materialen.
- Het verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding, (grond)waterkwaliteit of (grond)waterstand in het beschermd natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben, zoals:
 - het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, beken, plassen, vijvers en vennen;
 - het lozen van water op watergangen, beken, plassen vijvers en vennen;
 - het aanleggen van kunstwerken als stuwen en duikers;
 - het aanleggen van drains.
- Aanbrengen of aanleggen van (oever)beschoeiingen en betuiningen.
- Aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterreinen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen, trainingsplaatsen voor honden, enz.
- Het uitoefenen van de jacht anders dan op basis van het lopende jachthuurcontract. Na afloop van dit contract is voor de bejaging van standwild ruimte voorzover de bescherming van de in § 6.4 vermelde belangen daartoe nopen

- Het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben, zoals
 - bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen, graven, ploegen, woelen, vervenen en frezen;
 - scheuren, frezen en diepploegen van grasland en bouwland;
 - ontginnen van moerassige laagten, bos en ruigten;
 - verrichten van bodemverbeteringswerkzaamheden.
- Het gebruik van meststoffen.
- Het gebruik van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen.
- Beweiding met dieren, anders dan volgens het sinds jaar en dag bestaand gebruik in zijn huidige omvang en intensiteit.
- Het dunnen, rooien, vellen, snoeien en planten van bomen, houtopstanden en ander houtgewas of sierplanten, niet zijnde het normaal onderhoud.
- Het verwijderen van strooisel-, mos- of humuslaag en het afbranden of afplaggen van (delen van) de vegetatie.
- Het maaien of branden van riet, hout en ruigte en het verbranden van afval.
- Het berijden of stallen van (motor)voertuigen en bromfietsen buiten bestaande wegen, anders dan noodzakelijk voor het beheer en onderhoud van het beschermd natuurmonument.
- Het beoefenen van buitensporten, zoals:
 - motorsport;
 - crossen met motorvoertuigen en (brom)fietsen;
 - modelbouwsport (modelvliegtuig, -auto en -boten);
 - ruitersport anders dan op bestaande wegen;
 - opstijgen en landen met zweefvliegtuigen, luchtballons en ultra-lichte vliegtuigen.
- Het uitzetten van dieren.

7.2. Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft.

Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor de in het beheersplan vastgelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het beschermd natuurmonument.

Aan betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit een beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

De totstandkoming van beheersplannen voor het beschermd natuurmonument zal worden bevorderd.

7.3 Rechtsgevolgen ex artikel 16

Ingevolge artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het beschermd natuurmonument zoals recreanten en geldt niet voor de eigenaren en gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bepaalde in de artikelen 12 en 14, derde lid. Voorzover men handelingen verricht die het gevolg zijn van uitvoering van een overeenkomst die men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument geldt dit verbod niet (artikel 16, tweede lid).

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen.

Met behulp van dit artikel is het mogelijk op te treden tegen het eventueel verrichten van schadelijke handelingen door bezoekers.

7.4. Relatie met andere instrumenten

Naast de Natuurbeschermingswet is een aantal andere wetten, verordeningen en regelingen van toepassing op het gebied, bv. de bestemmingsplannen en de Algemene Plaatselijke Verordeningen. Ten opzicht van andere wettelijke regelingen geldt het principe van meersporigheid. Daarbij is het regime van de Natuurbeschermingswet imperatief, dat wil zeggen dat voor alle activiteiten die schadelijk (kunnen) zijn voor natuurwaarden of die ontsierend zijn, het vergunning- of ontheffingvereiste geldt, ongeacht of de betrokken activiteiten al in andere kaders zijn getoetst.

8. Inlichtingen

De Regionale Directie Zuid is gaarne bereid alle gewenste adviezen en inlichtingen te verstrekken.

Het adres is: Postus 6111, 5600 HC Eindhoven, telefoon: 040-329111.